

Műemlékvédelem – A közművelődésről városképvédelem

A kultúra – az Idegen szavak és kifejezések szótára szerint – „Az emberi társadalom által létrehozott anyagi és szellemi javak; ennek egy adott korszakban való jellegzetes állapota...” Avagy civilizáciánk és műveltségünk.

1.

Az utcák és terek e tégen értelmezett emberi kultúrának megannyi tárgyi lenyomatai. Az építészeti és tárgyalakosítás révén társadalmi, gazdasági, szellemi életünk anyaga, kőbe, vasba, fába merevedett médiumai, városi életünk részei. Az utcák és terek kultúrája fogalmain át az emberi településhez, a városokhoz jutva felmerül a kérdés: mit értünk ebben az összefüggésben, város és környékét mit városkép alatt?

Arisztotelész még így fogalmazott: „a város célja, hogy lakóinak boldogságot és biztonságát nyújtson”. Ma pedig már az is elhangzik – kissé sarkítva a magunk teremtett környezet problémáit: — „a város szükséges rossz”.

Sajnos, a mai városi környezet sok esetben semmiféle rokonágban nincs az ugyanazon a helyen levő, társadalmakon keresztül kialakult városokkal, sem a szellemiekkel, sem az anyagiak terén. Ha mindezt nem mint egy-egy korszak keresztmetszetét vizsgáljuk, hanem történelmi folyamatosságában, mint egymásra épülő és egymásból keletkező megújulást, akkor a megszokott fogalmakon, meghatározásokon kívül másra is rányitlik szemünk. Minden új kihívás a réggel szemben. Mégis, a régből kell következtetnünk! Ha az átalakulás során létrejött új úgy mond ellent a réginek, hogy annál rosszabb vagy csak részben jobb, de egészében nem, akkor a törvényszerűen van valami baj. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a szerves folyamatban van szakadás. Erre ébresztenek az építészeti feladatokról beszélgésekben ma már közhelynek számító önvizsgálataok is: „magunknak építjük, unokáink is látni fogják”. Egyre több szó esik épített környezetünk és az ember viszonyáról, a környezetben élő ember igényeiről. Ma az országban sokfelé utcaink, tereink kultúrájáról, városképünk védelméről beszélünk.

2.

Granasztói Pál szerint „a városkép lényegét az a benyomás teszi, amit a város egészének látása tesz a szemlélőre”. Ebben az egészben benne van a terapevákulata, a táji fészék és a város kifejlődését meghatározó társadalmi változások térbeli következménye is. Ugyanilyen fontosak maguk a konkrét emberi művek, alkotások, falak, házak, azok részei és egésze, a házak színei, a középületek, háztetők és tornyok, az utcai kis architektúrák, a város sziluettje, az utcák vonalvezetése, a település jellegzetes szerkezete, a tömörség vagy lazaság, a telek-, út- és vasúthálózat, ellátó rendszerei, a parkok zöldje, a kertek, a virágok, a rend és tisztaság, a csend vagy zajosság, a városi lakók kedvesége, a diákok, a gyermekek és a történelem is. De bele tartoznak a város határa, közeli és távoli külterületei, az erdők, a vizek, a hegyek vagy a síkság, a temető, a kirándulási helyek, sőt, tágabb értelemben, de vele össze-

függésben a gazdasági és kulturális vonzáskörzetében levő községek. Ismét Granasztóit idézve: „E teljesség átérzésén át jövünk rá, hogy a külső és belső városkép, a városziluett, a részleges vagy összvároskép, vagy csak az utcátér különféle nézetei egy-egy összefoglalói a valóságnak.” A város tehát egyszerre, egészével hat ránk, csak egészében lehet és szabad megérteni, összefüggésével alapján megismerni, és ugyanezzel a teljességtudattal, sőt igény-nel lehet védeni, fejleszteni.

S itt nagyon fontos a védelem és a fejlesztés egysége. Ma a fejlesztés tartalma a középtávra irányuló praktikus gondolkodás. Ez értelmszerűen nélkülözi a védelem fontos szempontjait. Az építési, városrendezési gyakorlatban és törvényekben a meglévő értékek védelme csak mint parciális kérdés szerepel. Erre csak a műemlékvédelemben van lehetőség, s így szükség szerűen elszakad a fejlesztésre orientált kérdésektől.

A „védelem” kérdésének a fejlesztésben való megfeleltetése, beépítése lehetővé tenné, hogy „szemléletünk fejlettségét ne az új épületek térfogatával és magasságával bizonyítsuk, hanem azzal, hogy ezt éppen a városképalkotás terén megszüntetjük”. Ma a városépítési gyakorlatban a szanálás egyértelműen lebontást, eltávolítást jelent. Pedig van más tartalma is a szónak: gyógyítás, orvoslás.

A műemlékvédelemről elterőden védendő értékeink alapvető ismérveit is különböztözték. Míg a műemlékvédelemben egyértelműen a művészeti, történelmi, művelődési, kulturális, néprajzi értékek fontosak, addig a város- illetve városkép védelemben ezek az alapvető érték kategóriák nincsenek egzakton meghatározva.

3.

Sok olyan régi városunk van, amely jelentős és városképi szempontból egységesen és együttesen épített műemlékekkel, sőt megőrzött műemléki környezettel nem rendelkezik. De utcákat, tereket alkotó, önmagukban és egyenként különösebb értéket nem képviselő házak, hársorok hordozzák a város egyéni arculatát, karakterét. Vannak városzerkezeti, utcahálózati, telepítési alapelemek, vagyis körvonalazható alapértékek.

E városok közül azok a szerencsések (bár erre igazán a jövő válaszol), amelyek „elkerülték” a városközpont átépítésének veszélyét. Szerencsés ez annyiból, hogy ma reálisabb a lehetősége a városkép védelemnek. Sokat jelenthet, ha a rekonstrukciós területek átépítésének alapelveit, városképvédelmi szempontjait meghatározzuk-e vagy sem.

Lőrincz Ferenc

Kiállítás az építőipar új anyagaiból

Az idén 53 újjáépítő vállalat, hanem a bizonyítványt és felhasználási engedélyt az Építőipari Minőségvizsgáló Intézetből és az Építési és Városfejlesztési Minisztériumtól. Ezek az új termékeket mutatják be azon a kiállításon, amely szerdán nyitotta meg kapuit a Budapesti Műszaki Egyetem aulájában. A kiállítás egyúttal jelzi azt is, hogy növekedett az építőipar „hátsóországa” ipari bázisa, mert

Jövőre:

Speciális osztályok a gimnáziumban

Az 1979–80. tanévtől gimnáziumainkban általánossá válik a fakultatív rendszerű képzés. Bár ebben a képzési formában minden eddiginél nagyobb szerep jut a tanulóknak képessége kibontakoztatásának, az Oktatási Minisztérium azonban ennek ellenére továbbra is működtetni fogja az eddig jól bevált, külön is tehetséget kívánó matematika II., a testnevelési és az ének-zenei osztályokat. Ismert előttünk, hogy életünkben egyre nagyobb szerep jut a természettudományos képzésnek, ezért az Oktatási Minisztérium a kiugróan tehetséges gyerekek érdekében még négy országos beiskolázási természettudományi osztályt is szervezett.

A négy osztályból kettő Szegedre került. A minisztérium döntése szerint — az illetékes szervekkel történt megbeszélés alapján — Budapestben az Apáczai Csere János Gyakorló Gimnáziumban speciális fizika és komplex természettudományi osztály, a szegedi Radnóti Miklós Gimnáziumban pedig spe-

nemcsak az ÉVM építőanyag- ipari vállalat, hanem a korábban nagyobb számban vegyipari, faipari, textilipari gépipari vállalatok és szövetkezetek, valamint mezőgazdasági termelőszövetkezetek, és tanácsvállalatok is jelentkeztek újdonságokkal. A kiállítást december 16-án tekinthetik meg az érdeklődők, naponta délelőtt 10 órától délután 6 óráig a Budapesti Műszaki Egyetem aulájában.

ciális biológia és kémia tagozatot nyitnak az 1979–80. tanévtől. A felvételt minden tagozaton felvételi vizsga előzi meg, melynek időpontjáról az általános iskolák még időben tájékoztatást kapnak. A speciális tagozatok nyitására a két iskola már megkezdte a felkészülést.

Vulkánok és sivatagok

Nyilvános előadást rendez a Magyar Földrajzi Társaság szegedi osztálya holnap, pénteken délután 5 órakor az Ady téri egyetem TTK-előadótermében. Dr. Szerderkényi Tibor egyetemi docens, aki néhány évvel ezelőtt geológiai-óceánológiai tanulmányúton vett részt Ausztráliában, Új-Zélandon és a Polinéziai szigetvilágban, vetített képernyő előadást tart a jelenleg is észlelhető vulkáni tevékenységről és ezek gazdasági kihatásairól — helyszíni megfigyelései alapján. Ezután dr. Márton

A közművelődésről

Elnökségi ülés a megyei népfrontnál

Csongrád megye közművelődésének helyzetéről tárgyaltak tegnap, szerdán délelőtt a Hazafias Népfront megyei bizottságának elnökségi ülésén. A titkárság tanácskozó termében megtartott értekezleten ott volt Vég Gyula, a megyei pártbizottság munkatársa. A közművelődés eredményeit áttekintő írásbeli tájékoztatót dr. Müller Józsefné, a megyei tanács VB művelődésügyi osztályának vezetője egészítette ki és válaszolt az elnökség tagjainak kérdéseire.

A megye közművelődési helyzetét a sajátos gazdasági és társadalmi adottságokból kiindulva tárta fel az előadó. Kiemelte a településszerkezet jól ismert elmentmondásait, az iparosítással végbenemű társadalmi átrétegződés jellemzőit, a lakosság életkor és nemek szerinti megoszlásának sajátosságait, az iskolázottság színvonalának mutatóit. Mindezekből következőképpen a legfontosabb közművelődési feladatok: arra kell törekedni, hogy mind többben fejessék be általános iskolai tanulmányaikat (most az aktív korosztály 30 százalékának nincs meg az általános iskolai végzettsége), bővíteni kell a dolgozók szakmai tudását, felkeltani az önművelés és a szocialista életmód alakításának igényét.

Az öt közművelődési hálózat — a múzeumi, a levéltári, a könyvtári, a moziüzemi és a művelődési otthon-hálózat — tevékenységének áttekintésén kívül foglalkoztak az elnökségi

ülésen a gazdasági egységekben, a vállalatoknál és az üzemekben folytatott közművelődési tevékenységgel; a honismereti mozgalom fejlődésével, melynek sikereiért különösen sokat tettek a népfrentbizottságok.

Dr. Müller Józsefné a kérdésekre válaszolva tájékoztatót a tervidőszak kulturális beruházásairól. Elmondta többek között, hogy a könyvtár-levéltár építéséhez 1990 végéig felhasználják a tervezett pénzeszközöket, elkészül a szegedi, a szentesi és a csongrádi ifjúsági ház, a makói múzeum. Beszél arról, hogy a közművelődés szakemberei közül pillanatnyilag sokan hiányoznak, a javulást a főiskolai képzéstől várják. A megye színházi kultúrájának javítását a differenciáltabb, színvonalasabb műsorpolitikával, a Szegedi Nemzeti Színház mindhárom tagozatának megerősítésével lehet elérni. Az öt város lakosságának igényei több tájékoztatóval, markánsabb, az igényekhez igazo-

dobb műsorválasztással eléghetők ki.

Vég Gyula hozzászólásában arról beszélt, hogyan tudnának segíteni a népfrentbizottságok az általános műveltség iránti igény emelésében, a városi értelmiség további aktivizálásában, a megyében különösen sok dolgozó nő általános és szakmai tudásának emelésében.

Molnár Sándor, a népfrent megyei titkára a bizottságok kiemelt feladatai közé sorolta a politikai ismeretterjesztést, az állampolgári jogok és köztesség mélyebb megismertetését; a honismereti mozgalom, a helytörténelmi munka, az olvasó népernt mozgalom, valamint az amatőr művészeti egyesületek támogatását; a felnőttoktatás feladatainak megoldását, valamint több segítséget a szabad idő jobb felhasználásához. Javasolta a népfrent közművelődési bizottságának létrehozását.

Az elnökségi ülésen megvitatták a jövő évi munkatervjavaslatokat. Molnár Sándor átadta Kulcsárné Kiss Piroksa városi népfrenttitkárnak a béke mozgalom kitüntető jelvényét, amelyet az Országos Béke Tanács a IX. magyar békekongresszus alkalmából adományozott.

Óvodák a járásban

Bővítették az épületeket — Több gyereknek jutott hely

A szegedi járásban az idén 31 óvodába 2 ezer 273 gyereket vettek föl, 219-cel többet, mint tavaly. Néhol felvételi bizottságok döntöttek, kinek jusson hely a közösgében. A nagyközösgében szükség is volt erre, mert sokkal több volt a jelentkező, mint a hely. Sándorfalván 47-en, Kistelekken 38-an, Mórahalmon 26-an nem jutottak be az óvodába a részorolók közül. A járás 25 községében 300-nál több gyerek maradt otthon helyhiány miatt.

Hogy sok-e ez, vagy kevés, ezt mindenki maga dönti el. A tanács szemszögéből biztos kevés, hiszen jobb az átlag, mint az országos, a szülő szemével nézve viszont sok, mert éppen az ő gondjában nem segít a közösgé, s gyermeke egyel növeli a kímáradottak létszámát. Mérlegelték a felvételi bizottságok, hogy lehetőleg azok a gyerekek maradjanak otthon, ahol az anya háztartásbeli, vagy gyes-en van.

Keseregnek a domaszéktek, mert közösgükben még nem épült föl a várva várt óvoda. Úgy tervezik, az ötödik öt-éves tervben tető alá kerül

az épület. Szatmazon viszont az öröm üthet tanyát, noha a kettőből egyet csináltak. Az előrelépésre úgy nyílt lehetőség, hogy a volt iskola épületébe költözhetnek az eddig szétszórtan működő óvodai csoportok. Bakson átalakították az épületet, s most már a cigány csoport is odaköltözött. Igaz, hogy később szertelek be a vízcsapot és készre rakták le a műanyag padlót, de a jobb később, mint soha elv alapján 25 helytel gyarapodott az óvoda. Némi javulás Sándorfalván is észrevehető, hiszen a Dózsa György utcában följuttatták az elavult létesítményt.

Röskén, a Kossuth Tsz. butorokat vett a gyerekeknek, hogy enyhítsen az óvodák anyagi gondjain. Pusztamérgesen kijavították a tetőt, így szeptembertől jobb körülmények között kezdehték a munkát az óvónők.

Előfordul, hogy délutánonként szaporodnak az óvónői teendőik, így például Csengeleén, Bakson és Kistelekken, ezért a tanács végrehajtó bizottságához fordultak segítségért.

Nem sokáig kell már megeröjdiük a mórahalmi anyu- káknak, mert az idén elkezd- ték építeni a 75 gyermeknek elfoglaltságot adó épületet.

tás hazai és import ingekek ajánlanak. Tízféle színben kínálunk az áruházak hulland laltal, gazdag választékkal készül a karácsonyi csúcsra. A vállalatok a legnagyobb forgalmat december 10-re, ezüstvasárnapra és 17-re, aranyvasárnapra várják. A Centrum áruházak már be- hívták 600 nyugdíjasukat, s vasárnap a pultok mögé áll- nak az irodai alkalmazottak is. Valamennyi áruházban pótpénztárak, s mellettük kül- lön csomagoló gyorsítják a kiszolgálást. Ugyancsak kü- lönn brigádokat szerveztek az egyes osztályok kéneatának folyamatos utánpótlására. Valamennyi áruházban az ilyenkor kevésbé keresett részlegek összehívásával bő- vítették a játékosztályt, a Corvin áruház első emeletén külön ajándékosztályt nyi- tottak.

Bő kínálat karácsonyra

A kiskereskedelem az erős novemberi forgalom után is változatlanul bőséges kíná- lattal, gazdag választékkal készül a karácsonyi csúcsra. A vállalatok a legnagyobb forgalmat december 10-re, ezüstvasárnapra és 17-re, aranyvasárnapra várják. A Centrum áruházak már be- hívták 600 nyugdíjasukat, s vasárnap a pultok mögé áll- nak az irodai alkalmazottak is. Valamennyi áruházban pótpénztárak, s mellettük kül- lön csomagoló gyorsítják a kiszolgálást. Ugyancsak kü- lönn brigádokat szerveztek az egyes osztályok kéneatának folyamatos utánpótlására. Valamennyi áruházban az ilyenkor kevésbé keresett részlegek összehívásával bő- vítették a játékosztályt, a Corvin áruház első emeletén külön ajándékosztályt nyi- tottak.

A Skála Áruházban a szo- kásosnál 20-szal több pénz- tár és csomagoló gyorsítja a forgalmat. A kiskereskedelmi vállalatok is bőséges választékkal, megerősített szemlé- zettel várják az ezüstvasár- napi vásárlókat. Még ezüst- vasárnap is tart az OFOTÉRT kedvezményes vására, ame- lyeen egyes fényképezőgé- pek, dia- és filmvetítőket, na- gyítógépeket és filmeket kí- nálunk 20–40 százalékkal ol- csóbban. Karácsonyi údon- ságként most került for- galomba a japán Chinon CM-III. típusú kisfilmes tükör- reflexes fényképezőgép.

(MTI)